

موانع رشد و پویایی علوم انسانی در ایران

حمید عباداللهی^۱

چکیده

مقاله حاضر با استفاده از رویکردهای کلاسیک در جامعه‌شناسی علم، و ادبیات جامعه‌شناسی علم در کشورهای در حال توسعه، تلاش دارد پدیده کم‌رشدی علوم انسانی در ایران را از نظر جامعه‌شناختی تبیین کند. از آنجا که در ایران «نظام دانشگاهی» مهم‌ترین منبع مصرف و گاه تولید علم است، لذا محور مقاله حاضر مطالعه عوامل کم‌رشدی علوم انسانی در مراکز دانشگاهی است. پیش‌فرض این مقاله، وجود موانعی در درون نظام دانشگاهی کشور است که خود تحت تأثیر عواملی در خارج از نظام دانشگاهی قرار دارند. در حقیقت، حضور تأثیرات متغیرهای خرد درون فضای علم در سطح دانشگاهها و به‌ویژه در سطح رفتار علمی اساتید و پژوهشگران، ناشی از حضور تأثیرات ساختاری کلان است که منجر به کم‌رشدی علوم انسانی در مراکز دانشگاهی ایران شده است.

ادعای طرح شده در این مقاله عبارت است از اینکه موانع رشد علوم انسانی در کشور را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: عوامل «برون‌نهاد علم» که در سطح

---

۱. استادیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه گیلان h_ ebadollahi@hotmail.com

ساختاری کلان عمل می‌کنند و آنها را می‌توان در قالب حضور ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگ بومی در فضای دانشگاهها، خط مشی و سیاست ناکارآمد دانشگاهی، نبود نگاه ابزاری به علوم انسانی و وجود فضای غیر دموکراتیک برای رشد ارزش‌های حامی علوم انسانی، شناسایی کرد. در مقابل در سطح خرد، «سازمان علم ناکارآمد در دانشگاههای کشور» (نظام حقوقی ناهماهنگ با فعالیت علمی، نظام پاداش دهی ناکارآمد، نظام ارتباطی ضعیف، نظام اداری غیر منعطف و مدیریت غیر تخصصی) اصلی‌ترین موانع «درون نهاد علم» برای رشد علوم انسانی در نظام دانشگاهی کشور به‌شمار می‌روند.

واژگان کلیدی: علوم انسانی، ایران، دانشگاه، توسعه نیافته، جامعه شناسی